

som hos hørende. Foreldre kan heller ikke alltid forklare hva lyder betyr. Her kan barnehagen og andre hørende i nettverket rundt bidra både med korreksjon og forklaring. Foreldre, personalet i barnehagen og andre hørende i barnets nettverk må gjerne reflektere over de ulike omgangsformene sammen med barna. Dette er viktig slik at barna kan øve på å lytte uten å se, og bli bevisst på hvilke omgangsformer og lyder som er kulturelt akseptert i de to kulturene de lever i.

TILBUD TIL FAMILIEN

Døve har ikke like lett tilgang til informasjonsutveksling som foregår mellom foreldre på uformelle arenaer. Dette gjør at de kan gå glipp av endel informasjon knyttet til barneoppdragelse, familieliv, pågående debatter og lignende. For å kompensere for noe av dette arrangerer Ål folkehøyskole- og kurscenter for døve, foreldrekurs for døve foreldre med hørende eller døve barn. For mange er dette en viktig arena hvor man også får mulighet til å møte andre døve foreldre og diskutere det de er opptatt av. Når foreldrene er på kurs får barna et tilbud i barnehagen eller skolehuset ved kurscenteret. Her er de i et tegnspråkmiljø og de møter andre barn som også har døve foreldre.

HAR DU FLERE SPØRSMÅL?

På www.coda-norge.no finner du blant annet svar på svar på ofte stilte spørsmål om det å vokse opp med døve foreldre og kontaktinformasjon til instanser du kan kontakte for mer utfyllende informasjon eller veiledning. Er du interessert i å lære mer om tegnspråk, flerspråklighet og døve som en språklig og kulturell minoritet finner du også aktuelle litteraturhenvisninger på disse nettsidene

informasjon til deg som møter.... hørende barn med døve foreldre ....på helsestasjonen

Det er vanskelig å anslå antall døve i Norge, men det er vanlig å regne at 0,1 % av en befolkning er døve. Tegnspråklige døve ser ofte på seg selv som en språklig og kulturell minoritet. De fleste har en liten grad av hørselsrest, men det varierer i hvor stor grad de kan nyttiggjøre seg den. Noen hører nok til å snakke i telefonen, andre hører bare lyder som de i mer eller mindre grad kan skille fra hverandre.

De fleste døve får hørende barn, men hørsel er ingen forutsetning for å kunne ta godt vare på et barn. Omsorg og språklig samhandling er viktig i en familie, noe som krever at familien har et felles språk. For døve foreldre vil det derfor være naturlig og nødvendig å bruke tegnspråk med barna (Grønlie, 2005).

TEGNSPRÅK

Tegnspråk er ikke internasjonalt. Norsk tegnspråk er et selvstendig språk med egen grammatikk, setningsoppbygging og tegnforråd. Det finnes blandingsformer hvor man blander tegn- og talespråk, men dette er kommunikasjonsmetoder og ikke språk. Selv om tegnspråk og talespråk uttrykkes gjennom forskjellige kanaler, er språkernes grammatikk så forskjellig at de ikke kan ivaretas samtidig (Malmquist og Mosand 1996:31). I språkrådet er det en egen rådgiver som jobber med tegnspråk. De antar at det er mellom 15 000 og 20 000 personer som bruker norsk tegnspråk, dermed er det et relativt stort minoritetsspråk i Norge.

KONTAKT MELLOM FORELDRE OG HELSESTASJONEN

Kanskje du tenker at du ikke trenger tolk hvis du forstår hva døve foreldre sier når de kommer til helsestasjonen. Men god uttale trenger ikke å bety at vedkommende hører alt *du* sier. Munnavlesning er anstrengende og når vi vet at bare 30% av det vi sier er synlig på munnen, er sannsynligheten for at det oppstår misforståelser relativt høy. I korte samtaler, som ved veiing og måling, kan det fungere greit uten tolk. Da er det viktig å ha blikkontakt og snakke med tydelige munnbevegelser, uten å overdrive. Du trenger ikke å snakke høyere enn vanlig og husk at det er mange måter å kommunisere på. I tillegg til tale kan du bruke kroppsspråk, mimikk, blyant og papir, mobiltelefon osv.

I konsultasjoner, derimot, bør man bruke tolk slik at man kan diskutere mer uanstrengt og bedre sikre at alle parter får nødvendig informasjon. De fleste

nye foreldre er i utgangspunktet spent på møtet med helsesjøsasjonen og vansker med kommunikasjon som foregår mellom sitt barn og personaler på helsesjøsasjonen. Det bør også få tilgang til kommunikasjonen barnet blir størtre må døde foreldre øke stressnivået. Etter hvert som også bestilles tolk til barselgrupper og andre aktiviteter som helsesjøsasjonen kaller inn til og arrangerer. Folketrygden dekker utgifter til tolk for døde, døvblinde og døvblitte, og du kan bestille tolk ved nærmeste NAV hjelpemiddelcentral, tolketjenesten.

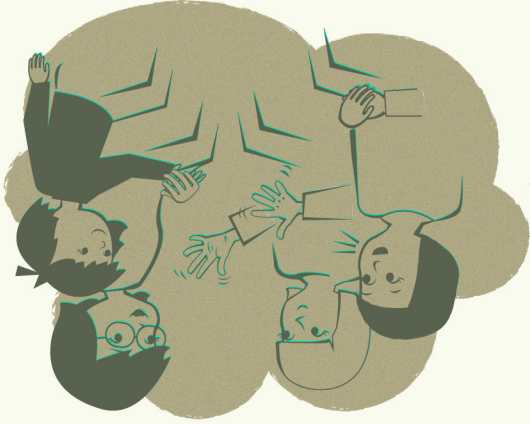
SPRÅKBROUK I FAMILIEN

I verden i dag er det å være flerspråklig mer vanlig enn å være enspråklig. Å kunne flere språk er en ressurs på flere måter. For små barn er det å bli eksponert for flere språk en styrke i deres språklige og kognitive utvikling. Dette gjelder også hørende barn som vokser opp i et hjem med to språk. Språk er en viktig del av identitetsutviklingen og det å dele språk med sine foreldre er viktig for å få god og flytende kommunikasjon i familien. Det er viktig at døde foreldre oppnåres til å bruke to språk til barnet allerede fra det er nyfødt. Slik kan barnet få en simultan bimodal tospråklig utvikling med to språk og norsk. Dette er viktig for å oppnå det som nevnes i innledningen; at familie-medlemmene har et felles språk.

SPRÅKSTIMULERING

Barn i tospråklige familier kan produsere sine første tegn ved 7-8 måneders alder. På samme måte som hørende foreldre forstår sine barns første lyder, vil døde foreldre forstå sine barns første tegn. Hørende foreldre med hørende barn stimulerer tospråksinnlæringen ved å tolke og benevne barns lyder. Når barnet sier "daa, daa", så kan foreldrene si "ja, det er pappa". På samme måte gjentar døde foreldre sine barns tegn og gester.

Nettverket rundt en tospråklig familie hvor foreldrene er døde og barna i dagens samfunn er dette som oftest en ubegrunnet bekymring, så fremt ikke familien lever meget isolert og barna ikke går i barnehage. Vi er alle omgitt av

nye lyd og tale i hverdagen – bare tenk på hvor mye snakk du hører i løpet av en dag både fra mennesker rundt deg, på tv og radio. Døde foreldre leser gjerne bøker til sine barn på tospråk, men de kan også bruke stemmen og lese med norsk tale hvis de eller barna ønsker det. Det finnes videobøker på tospråk med lyd som barn og foreldre kan kose seg med sammen. Mange legger også til rette for at barna skal få høre musikk og lydbøker hjemme. De fleste har hørende familie-medlemmer og venner i sitt nettverk som kan være viktige bidragsyttere når det gjelder tospråksstimulering, sang og høytlesing. Tegnpråk eller talespråk – det er samtalen mellom foreldre og barn som er det viktigste for en god språklig utvikling. Hvilket språk det gjøres på er mindre viktig, det er samtalen som er språkutviklingens vugge.

FLERSPRÅKLIG UTVIKLING

Det at barnet lærer både tospråk og norsk er et gode. Forskning viser at flerspråklig er positivt for kognitiv utvikling, blant annet når det gjelder begrepsutvikling og kreativitet (Saville-Troike 2009:92). Barn som utvikler flere språk samtidig kan i perioder blande språkene, og det kan variere hvilket av språkene som er det dominerende til enhver tid. Men at barnet lærer det språklige uttrykket for et begrep på det ene språket før det andre er helt naturlig. Dermed barnet vekstler mellom språkene kalles dette kodeveksling og det er ingen grunn til bekymring. Tvert i mot så vitner det om høy grad av språkbeheerskelse når de er i stand til å utnytte hele sin språkkompetanse.

OMGANGSFORMER

Hørende barn med døde foreldre vokser opp i et hjem med visuell kommunikasjon, noe som innebærer at de er vant til andre kontaktformer enn hørende. Blikkontakt er viktig og barn som er vant med visuell kommunikasjon fra de små vil ofte ha behov for blikkontakt når de snakker med andre. Hjemmefra er barna vant til at man tar kontakt ved å berøre hverandre lett på armen, trampe i gulvet, blinke med lys eller banke lett i bordet. Dette kan være uvannt, men nå vet du at det ikke er unormalt – det er bare litt annerledes. Dører som slares eller smattling ved måltider vekker ikke samme reaksjon hos døde foreldre

